

НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОДЕКСУ В УКРАЇНІ

Вінницький Національний Технічний Університет

Анотація: Зазначена доповідь розглядає можливість та необхідність створення Енергетичного Кодексу в Україні, для належного регулювання правовідносин у цій галузі права, а також уникати можливих двозначних трактувань певних значень та понять у цій сфері. Також створення цього Кодексу урегулює ринкові відносини між енергетичними компаніями та встановить більш уніфіковані законодавчі норми.

Ключові слова: Енергетичний кодекс, Законодавство, Енергетика.

Abstract: This report considers the possibility and necessity of creating an Energy Code in Ukraine to regulate legal relations in this area, as well as to avoid possible speculations in the interpretation of certain meanings and concepts in this area. Also, the creation of this legislation will regulate market relations between energy companies.

Keywords: Energy Code, Legislation, Energy.

Вступ

Сучасний стан енергетики в Україні робить особливий акцент на необхідності системного, а головне законодавчо закріпленого функціонування енергетичного сектору в нашій державі. На сьогоднішній момент існує низка законів та підзаконних нормативно-правових актів у цій галузі права, а також окремий Кодекс систем розподілу, який не зважаючи на те, що за своєю правовою природою є підзаконним нормативно-правовим актом, але є ключовим нормативно-правовим актом щодо правовідносин розподілу електричної енергії. Очевидно, що окремі нормативно-правові акти регулюють певні, до того ж, не всі, правові відносини в енергетичній сфері, які, у більшості своїх випадків, не мають можливості регулювати їх. Тому важливим і необхідним на даний момент завданням є створення Енергетичного кодексу України, що міг би регулювати всі або більшу частину правовідносин у галузі енергетичного права та керуючись яким можливим буде створити надійну систему.

Основна частина

Коли Україна здобула незалежність, вона намагалася законодавчо закріпити основні вимоги до функціонування енергетичного сектору. Однак з розвитком технологій, процесом європейської інтеграції та іншими змінами в економічному та політичному середовищі ці вимоги фрагментувалися і вже не відповідають повною мірою викликам енергетичного сектору.

Система права України – це комплекс норм та принципів національного права, взаємоузгоджених та групованих в інститути та галузі права. [1] Це інституційна структура, яка гарантує верховенство права, забезпечує дотримання прав і обов'язків громадян та гарантує взаємодію між різними суб'єктами суспільства. Система права України включає законодавчу, судову, виконавчу, контрольно-наглядову та інші складові, що регулюють правові відносини.

Основними суб'єктами владних повноважень у сфері енергетики в Україні є: Кабінет Міністрів України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Міністерство енергетики України.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – Регулятор), є постійно діючим центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який утворюється Кабінетом Міністрів України.[2]

Кабінет Міністрів України здійснює виконавчу владу безпосередньо та через міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві державні адміністрації, спрямовує, координує та контролює діяльність цих органів.[3]

Міністерство енергетики України (Міненерго) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Міненерго є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує:

- формування та реалізує державну політику в електроенергетичному, ядерно-промисловому, вугільно-промисловому, торфодобувному, нафтогазовому та нафтогазопереробному комплексі (далі - паливно-енергетичний комплекс);
- формування та реалізацію державної політики у сфері відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів газового палива та у сфері нагляду (контролю) у галузях електроенергетики і теплопостачання. [4]

Міністерство енергетики України розробило у 2022 році «Енергетичну стратегію України до 2050 року». До 2050 року енергетичний сектор має бути максимально кліматично нейтральним. Це означає доступність чистої енергії, подолання енергетичної бідності, розвиток інноваційних та децентралізованих енергетичних систем, повноцінне функціонування внутрішніх енергетичних ринків та інтеграцію в міжнародні ринки.

Саме НКРЕКП, Міністерство енергетики України та Кабінет Міністрів України є основними органами влади, що мають безпосередній вплив на енергетику України, а конкретніше, на формування державної політики в сфері енергетики. Саме така створена система управління не зовсім зрозуміла, адже НКРЕКП повинна встановлювати та регулювати тарифи, але також і Кабінет Міністрів України уповноважені робити це, як наприклад було зроблено у 2021 році.

Енергія має бути доступною для громадян, тому з 1 жовтня 2021 року для побутових споживачів Кабінет Міністрів знизив тарифи на електроенергію для 80% домогосподарств.[5]

В енергетичному секторі різні органи влади мають власні підходи та політику, що ускладнює спрямування спільних зусиль на досягнення спільних цілей, хоча в загальному вони схожі, але через різний рівень розвитку кожного ускладнюють цей процес.

Нещодавно було створено Кодекс систем розподілу, що врегульовує лише правовідносини між операторами систем розподілу та споживачами. Фактично він встановлює правові відносини в одній частині сфери електроенергетики та теплоенергетики, тобто не регульованими є ще дві основні частини, а саме: виробництво та споживання.

Також існують проблеми у видобувній галузі, особливо у правовій нестабільності та невизначеності певних аспектів, через що можливе виникнення суперечок між місцевою владою та центральними органами влади, корупційні ризики, особливо тих, що стосуються екологічного впливу.

Україна стикається з низкою проблем у сфері енергоефективності та енергозбереження, які ускладнюють сталий розвиток енергетичного сектору та сприяють зростанню вартості енергоресурсів; високий рівень викидів забруднюючих речовин від ТЕС та ТЕЦ, а також окремих районів будівництва ГЕС, ГАЕС та АЕС. Зміни рельєфу та природного балансу в регіоні сприяють зміні клімату. Також існують певні проблеми з «завезенням» в Україну нових технологій виробництва електроенергії, всі вони потребують законодавчого затвердження для їх легального використання. Формування основних засад для стимулювання розвитку «зеленої» енергії різними видами відновлювальних джерел, в Україні досить погана, загалом через кредитні ставки та терміни окупності станцій, що майже вдвічі більші, ніж у ЄС.

Зважаючи на важливість та складність сфери енергетики, Енергетичний кодекс може бути розглянутий як консолідація основних правових норм та принципів, що регулюють галузь енергетики. Основні аспекти, які можуть бути включені до такого кодексу, включають:

1. Енергетичні ресурси та їх видобуток. Регулювання видобутку та використання енергетичних ресурсів (вугілля, газ, нафта, вітер, сонце та інші) з урахуванням екологічних та сталісних принципів.
2. Виробництво енергії та енергетичні підприємства. Регулювання діяльності енергетичних підприємств, їхні права та обов'язки, механізми стимулювання виробництва зеленої енергії та розвитку відновлюваних джерел енергії.
3. Транспортування та розподіл енергії. Встановлення правил та стандартів для транспортування та розподілу енергії, забезпечення доступу до енергосистем та регулювання тарифів.
4. Енергоефективність та заощадження енергії. Визначення стандартів енергоефективності для підприємств та населення, сприяння заходам щодо зменшення споживання енергії та підвищення енергоефективності.

5. Енергетична безпека та надійність постачання. Забезпечення енергетичної безпеки країни та міжнародних зв'язків, регулювання енергетичних договорів та міжнародної співпраці.
6. Права споживачів енергії та соціальні аспекти. Гарантування прав споживачів, встановлення механізмів захисту їхніх інтересів, а також регулювання тарифів на енергоспоживання з урахуванням соціальних потреб.
7. Інновації та розвиток новітніх технологій. Сприяння інноваційному розвитку енергетичного сектору, включаючи стимулювання досліджень та впровадження передових технологій.

Створення Енергетичного кодексу України передбачає широкий консультативний процес з участю експертів, представників галузі, громадськості та міжнародних партнерів. Кодекс має бути спрямований на створення стійкого та конкурентоспроможного енергетичного сектору, що відповідає вимогам сучасності та майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖАРЕЛ

1. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права: Навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою)/ Л.А. Луць. – К. – Атіка, 2008. – 412 с.
2. Закон України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13.04.2017 р. // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>
3. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» № 794-VII від 27.02.2014 р., // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
4. Положення про Міністерство енергетики України, затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 17.06.2020 р. № 507 // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-2020-%D0%BF#Text>
5. Інформація про тарифи для населення для побутових споживачів, оприлюднена на офіційному вебсайті Міністерства енергетики України [Електронний ресурс, Цит. 2023, 22 листопада] Режим доступу URL: <https://www.mev.gov.ua/storinka/taryfy>

Сліденко Микола Олегович – студент групи ЕС-216, Факультет електроенергетики та електромеханіки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: slidenkonick@gmail.com

Науковий керівник: Ковальчук Іван Васильович, д.ф. у галузі права, старший викладач кафедри суспільно-політичних наук факультету інформаційних електронних систем Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: Vinnytsia, e-mail: ivankovalchuk@vntu.edu.ua

Slidenko Mykola Olehovych – student of group ES-21b, Faculty of Power Engineering and Electromechanics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: slidenkonick@gmail.com

Supervisor: Kovalchuk Ivan, PhD in law, senior teacher of the Department of Social and Political Sciences Faculty of Information Electronic Systems Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: Vinnytsia, e-mail: ivankovalchuk@vntu.edu.ua